

De Doetinchemse aanpak

Samen aan de slag voor de binnenstad

Veel stadscentra hebben het moeilijk. Om vitaal te blijven, zijn meestal ingrijpende maatregelen nodig die vragen om gecoördineerde actie door uiteenlopende partijen. Vanaf de start van haar centrumvisie heeft de Gemeente Doetinchem aandacht voor deze proceskant. Behalve de gemeente en ondernemers werken ook bewoners mee aan de toekomst van de binnenstad. En die aanpak werpt zijn vruchten af.

Opening strand IJsselkade in Doetinchem, met wethouder Ingrid Lambregts (tweede van rechts, CDA).

Bijna elke gemeente worstelt met leegstand in de binnenstad. Volgens bureau Locatus is het gemiddelde leegstandspercentage van winkelpanden in ons land gestegen van 5,5 procent in 2010 tot 7,4 procent in 2015. Die cijfers omvatten ook de detailhandelsgroei in grote steden en verhullen daarmee de problemen waarmee veel middelgrote steden kampen. In dit type steden – ze tellen

tussen de 50.000 en 100.000 inwoners – bedraagt de winkelleegstand 11,9 procent. In sommige plaatsen, zoals Assen, Schiedam en Almelo, staat bijna 20 procent van de winkels leeg. Het straatbeeld is er troosteloos.

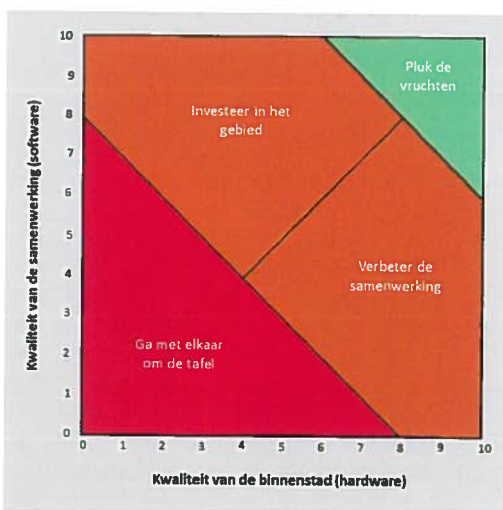
Wat er moet gebeuren om het tij te keren, is genoegzaam bekend. Retailspecialisten, stedenbouwers

en marketeers adviseren zonder uitzondering meer aandacht te besteden aan de kwaliteit van het centrumgebied. Een aantrekkelijk stadshart, zo blijkt uit onderzoek, is compact, gebouwd op menselijke maat en heeft een onderscheidend profiel in de ogen van de consument. Om dat te bereiken, is een pakket aan fysieke en niet-fysieke maatregelen nodig, zoals investeringen in de openbare ruimte, winkelverplaatsing en gezamenlijke marketing. Veel gemeenten, van Roosendaal tot Dokkum, prediken inbreiding van het centrum in plaats van uitbreiding. Andere steden, zoals Leiden en Roermond, zetten in op beleving en gemak voor de bezoeker.

Hardware en software

Om leegstand in de binnenstad te beperken, is het hebben van een mooie visie echter niet genoeg. Het gaat juist om de vertaling van woorden naar daden, van plan naar uitvoering. Werken aan de toekomst van de binnenstad is een complexe aangelegenheid, omdat er zoveel verschillende partijen bij betrokken zijn: gemeente, winkeliers, horecaondernemers, vastgoedeigenaren (al dan niet met lokale binding), bewoners, culturele vertegenwoordigers en organisatoren van evenementen. De mate waarin al deze betrokkenen met elkaar samenwerken om de visie uit te voeren, is dan ook een kritische succesfactor. Of zoals de Rabobank het in een rapport aanduidt: in de binnenstad kan de hardware (kwaliteit van de binnenstad) niet zonder de software (de kwaliteit van de samenwerking).

Figuur 1 brengt die hardware- en software-dimensies in beeld en laat zien wat de combinatie van beide voor een stadscentrum en zijn stakeholders bete-

Figuur 1 Scorecard met dimensies op een schaal van 0 (rampzalig) tot 10 (uitstekend). Bron: gebaseerd op het Rabobank-rapport 'Een nieuwe toekomst voor het winkelgebied?' (2016)

kent. Zit een gemeente in een van de twee oranje zones, dan doen de partijen er goed aan hun aandacht te richten op de kwaliteit van de binnenstad of de kwaliteit van de samenwerking, terwijl het in het rode vlak van belang is om snel crisisberaad te houden en prioriteiten te stellen. Gemeenten waar de kwaliteit van zowel de binnenstad als de samenwerking op orde is – voorlopig nog een kleine minderheid in ons land – kunnen de vruchten van hun inspanningen plukken.

Walkshops

Sinds enkele jaren heeft ook de Gemeente Doetinchem (een middelgrote stad van 56.000 inwoners met een verzorgingsgebied van 200.000 inwoners) te maken met winkelleegstand. Begin 2015 startte het college daarom een traject om het centrum aantrekkelijk en vitaal te houden: het Aanvalsplan Binnenstad 2030. Vanaf het begin betrok de gemeente alle mogelijke relevante partijen bij het proces: behalve retail- en horecaondernemers, vastgoedeigenaren en bewoners bijvoorbeeld ook de theaterdirecteur, lokale journalisten, de politie, erfgoedkundigen, jongeren en raadsleden. Al deze partijen namen individueel of groepsgewijs deel aan 'walkshops': wandelingen door het centrum om zo 'op ooghoogte' te laten zien waar dingen volgens »

▲ Deelnemers aan Stadslab laten zich inspireren door referentiebeelden, op de trappen van Schouwburg Amphion, Doetinchem.

hen goed gaan of beter kunnen. De resultaten van die workshops leidden samen met deskresearch tot een startdocument met als kernboodschap: de Doetinchemse binnenstad heeft door het compacte centrum, de menselijke maat en de regiofunctie een goede uitgangspositie, maar mist nog een helder profiel.

Als wenkend perspectief schetste het stuk daarom drie mogelijke 'toekomstvoorstellen', elk gebaseerd op een aspect van de identiteit van Doetinchem: een groene, gastvrije en slimme stad. Vervolgens werden de scenario's voorgelegd aan de Doetinchemse samenleving, in bijeenkomsten en met behulp van een online inwonerspanel. In totaal leverde deze laagdrempelige 'volksraadpleging'

meer dan 500 suggesties op voor de toekomst van de binnenstad. Door de overlap en samenhang was het mogelijk om ze uiteindelijk terug te brengen tot 63 unieke ideeën. Er kwam ook een rode draad naar voren: Doetinchem moet inzetten op het profiel van een gastvrije binnenstad in een decor van groen en water. De gemeente zette het op papier in een visie die de raad unaniem vaststelde. Ook werd een 'StadsLab' geopend: een leegstaand pand in het centrum waar mensen konden binnenlopen om meer informatie over de plannen te krijgen en erover in gesprek te gaan.

Werkgroepen

Het enthousiasme van de Doetinchemse bevolking stimuleerde het gemeentebestuur haar ook bij het vervolgproces te betrekken. Een oproep om bij te dragen aan het maken van een uitvoeringsagenda voor de binnenstad leverde zoveel respons op dat er 12 werkgroepen konden worden gevormd met in totaal 80 betrokkenen. Elk van deze groepen werd samengesteld uit bewoners, ondernemers en gemeenteambtenaren en hield zich bezig met een deelthema, zoals een voordeliger parkeertarief, meer groen in de binnenstad en het betrekken van de rivier de Oude IJssel bij het centrum. De werkgroepen leverden conceptplannen op die via bijeenkomsten, een website, het inwonerspanel en het StadsLab werden gedeeld – niet aan de hand van droge teksten, maar op posters en in filmpjes. De feedback die daarop kwam, werd samen met expertvisies geïntegreerd in een uitvoeringsagenda die de raad vóór de zomer van 2016 unaniem vaststelde.

Trots

'We willen als Doetinchem voorsorteren op de toekomst van onze stad. Het is een project met een stip aan de horizon: Doetinchem als gastvrije stad, waarin het water van de Oude IJssel en groen kernkwaliteiten zijn. De binnenstad speelt een cruciale rol en moet aantrekkelijk zijn voor inwoners, bezoekers en ondernemers. Je kunt als gemeente kiezen om zelf aan de slag te gaan en ideeën te ontwikkelen. Maar de binnenstad is van ons allemaal en we hebben er allemaal beelden bij hoe het beter kan. Door de interactieve werkwijze die we gekozen hebben, zien we mooie ideeën ontstaan, maar is er ook direct sprake van meer draagvlak voor de ideeën. Als wethouder ben ik trots op de werkwijze die we gekozen hebben. Het is een dynamisch proces en we zien gaandeweg al steeds meer mooie uitgevoerde initiatieven.'

Wethouder Peter Drenth (CDA), gemeente Doetinchem

Op dit moment worden vrijwel alle projecten door divers samengestelde groepen uitgevoerd. Om de projecten te financieren, heeft de Gemeente Doetinchem structureel circa een miljoen euro per jaar gereserveerd. Sommige projecten hebben het karakter van laaghangend fruit: kleine ingrepen die snel kunnen worden opgepakt, zoals verbetering van de bewegwijzering, een tijdelijk stadsstrand en het verlagen van het dagtarief voor parkeren. Andere projecten vergen forse ruimtelijke ingrepen en zijn nog in ontwikkeling. Neem de gewenste fysieke verbinding tussen de Oude IJssel en de binnenstad; moet er een tunnel of viaduct komen, of volstaat langzaam rijdend eenrichtingsverkeer? Er wordt nu geëxperimenteerd met wat het beste zou kunnen werken door bij evenementen een deel van de weg af te sluiten. In deze fase dient het StadsLab opnieuw als informatie-, ontmoetings- en discussieplek.

Samen op reis

De Doetinchemse aanpak is een mooi voorbeeld van wat in de vakliteratuur wel 'co-creatie' wordt genoemd: publieke, private en maatschappelijke partijen die samenwerken om een gezamenlijk doel te realiseren. Natuurlijk is deze benadering niet nieuw – we komen haar tegenwoordig overal tegen, op wijk- dorps- en straatniveau. De ervaringen in Doetinchem laten echter zien dat zo'n 'zachte' aanpak zich ook leent voor een 'hard' thema. Van oudsher is de binnenstad immers een fysiek-economisch thema en het speelveld van de gemeente, ondernemers en vastgoedeigenaren. De participatie in de werkgroepen door een mix van bewoners, ondernemers en gemeenteambtenaren én de concrete projecten die dat heeft opgeleverd, geven aan dat de kwaliteit van de samenwerking (software) in Doetinchem goed is.

Samen zetten deze werkgroepen zich in om de kwaliteit van de binnenstad (hardware) te verbeteren.

StadsLab als informatie-, ontmoetings- en discussieplek

DE REIS IS NET ZO BELANGRIJK ALS DE BESTEMMING

Duidelijk is dat bij het werken aan een toekomstbestendig stadscentrum de reis net zo belangrijk is als de bestemming; er zijn zoveel factoren die de toekomstige vitaliteit van de binnenstad bepalen dat het lastig is om te ver vooruit te kijken, laat staan tot 2030. Maar in plaats van af te wachten, zijn de Doetinchemmers samen aan de slag gegaan. Van het gemeentebestuur vergt dat een nieuwe rol. Ze is weliswaar opdrachtgever, maar de samenleving neemt een groot deel van de uitvoering op zich. Ook van ambtenaren vraagt het een nieuwe kijk op hun werk. Bij het ene project zijn ze kartrekker, bij het andere adviseur. En soms hoeven ze bijna niets te doen. Loslaten, verbinden en luisteren worden belangrijker dan sturen, regelen en nota's schrijven.

Maar het lijkt te werken. In termen van de Rabobank-figuur: Doetinchem is nog niet aanbeland in de groene zone waarin ze de vruchten kan plukken, maar de gemeente beweegt zich er langzaam maar zeker wél naartoe.

